

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Psychologie 1

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Psychologie

- Vědecké zkoumání duševních procesů
- Poznání zákonitostí lidského prožívání a jednání
- Základní disciplíny psychologie: obecná, vývojová, osobnosti...
- Směry: psychoanalýza, gestalt, logoterapie, KBT...
- Psí

Obecná psychologie a pedagogika

- Motivace k učení
- Sebereflexe, sebepoznání, metakognice
- Zdravý vývoj osobnosti
- Rozpoznávání a řešení psychických problémů žáka

Pygmalion efekt

- Sebenaplnující proroctví
- Rosenthal a Jacobson
- Efekt experimentátora
- Krysy
- Třída
- Nálepkování (labeling)
- Golemův efekt – negativní očekávání

Předmět psychologie

- Nauka o duši
- Duše a tělo
- Psychické jevy: psychické vlastnosti, procesy, stavy
- Důležitou metodou je INTROSPEKCE -pohled dovnitř
- Další metody: pozorování (nejširší využití v pedagogické praxi), rozhovor, diagnostické metody, experiment, testy, zobrazovací metody (EEG)

Rorschach – Co by to mohlo být?

Zdroj: <https://www.amazon.com/Rorschach-Inkblot-Devised-1884-1922-Psychiatrist/dp/B07C8D6JM3>

Osobnost

- V minulosti:
 - 1. význam = maska
 - 2. význam = vnější výraz člověka
- Dnes:
 - 3. význam = celkové uspořádání všech psychických složek
- Jedinečné uspořádání všech psychických vlastností a schopností

Psychologie osobnosti

- Superego – Nadjá
- Id – Ono
- Ego – Já

Zdroj:

<http://scientificachievements.com/category/psychology/>

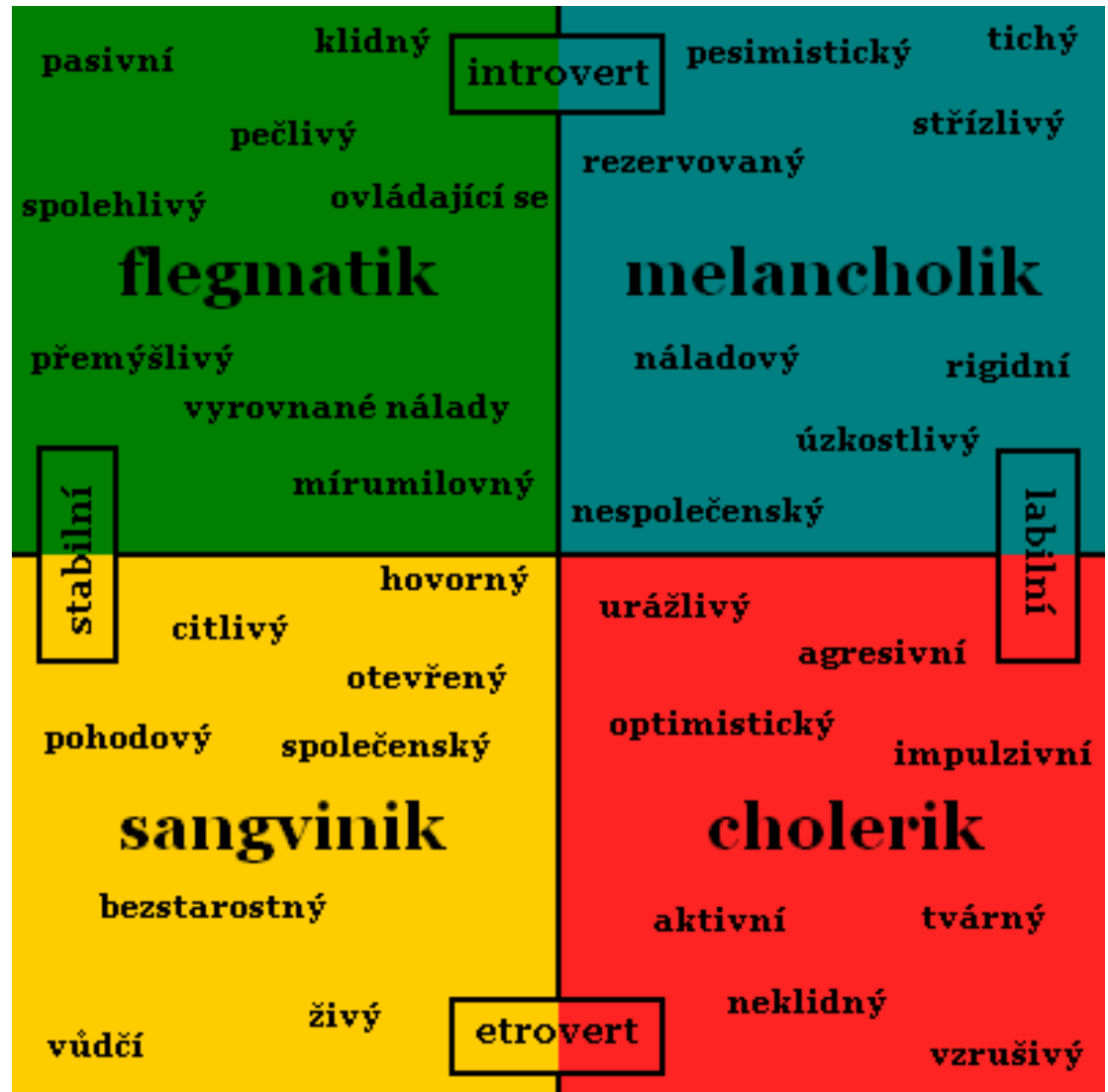
Struktura osobnosti

- Temperament
- Schopnosti
- Charakter
- Motivace
- Vůle
- Emoce
- Paměť

Temperament

- Označuje základní emoční nastavení
- Hippokrates (460 př. Kr.) – sangvinik, flegmatik, choleric, melancholik
- Eysenck - introverze x extroverze a neuroticismus (labilita) x stabilita

Extraverze - Introverze

Zdroj:

https://is.muni.cz/www/9726/47188079/05_MBTI_testa_a_jeho_vyuziti_final_e.pdf?lang=en

Poruchy osobnosti

- Narcismus
- Hysterie
- Antisociální PO
- korporátní psychopati (hadi v oblecích)
- *Další:* Vyhýbavá (Anxiózní), Závislá, Obsedantně-kompulzivní
- U dětí: disharmonický vývoj osobnosti

Parking Lot of the Personality Disordered

1. PARANOID - Cornered again!!
2. NARCISSIST - Largest car; prominent hood ornament
3. DEPENDENT - Needs other cars to feel sheltered
4. PASSIVE-AGGRESSIVE - Angles car to take 2 spaces
5. BORDERLINE - Rams into car of ex-lover
6. ANTISOCIAL - Blocks other cars
7. HISTRIONIC - Parks in center of lot for dramatic effect
8. OBSESSIVE - Perfect alignment in parking space
9. AVOIDANT - Hides in corner
10. SCHIZOID - Can't tolerate closeness to other cars
11. SCHIZOTYPAL - Intergalactic parking

DETERMINACE osobnosti

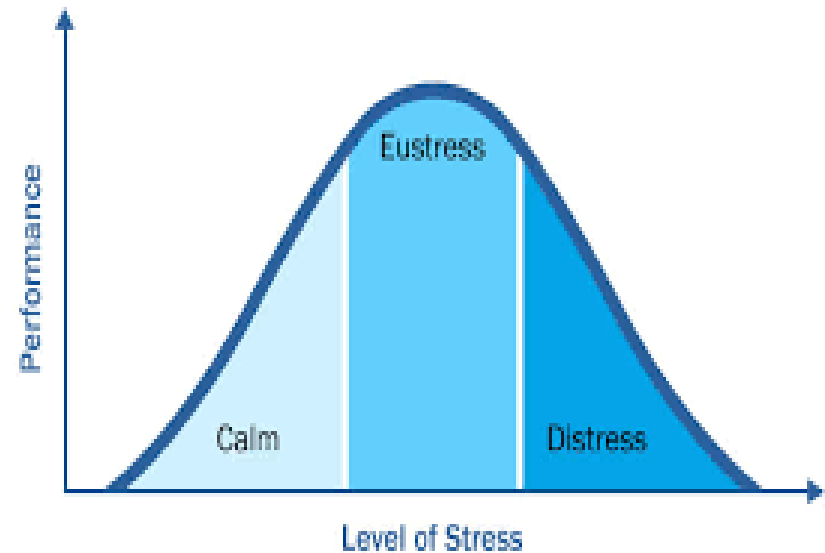
1) Vnitřními vlivy - dispozice

2) Vnější vlivy – prostředí

- **Environmentalismus, nativismus a interakcionismus**
- Watson – 1912: "dejte mi tucet zdravých dobře rostlých nemluvňat a odpovídající prostředí a já vám z každého z nich vychovám, co budete chtít - právníka, dělníka, kriminálního..."

Tělo a duše

- Dvě roviny téhož
- BIOLOGICKÁ ČÁST OVLIVŇUJE DUŠEVNÍ a PSYCHICKÁ SLOŽKA OVLIVŇUJE TĚLESNÉ POCHODY
- Eustes (dobrý) a Distres (špatný)

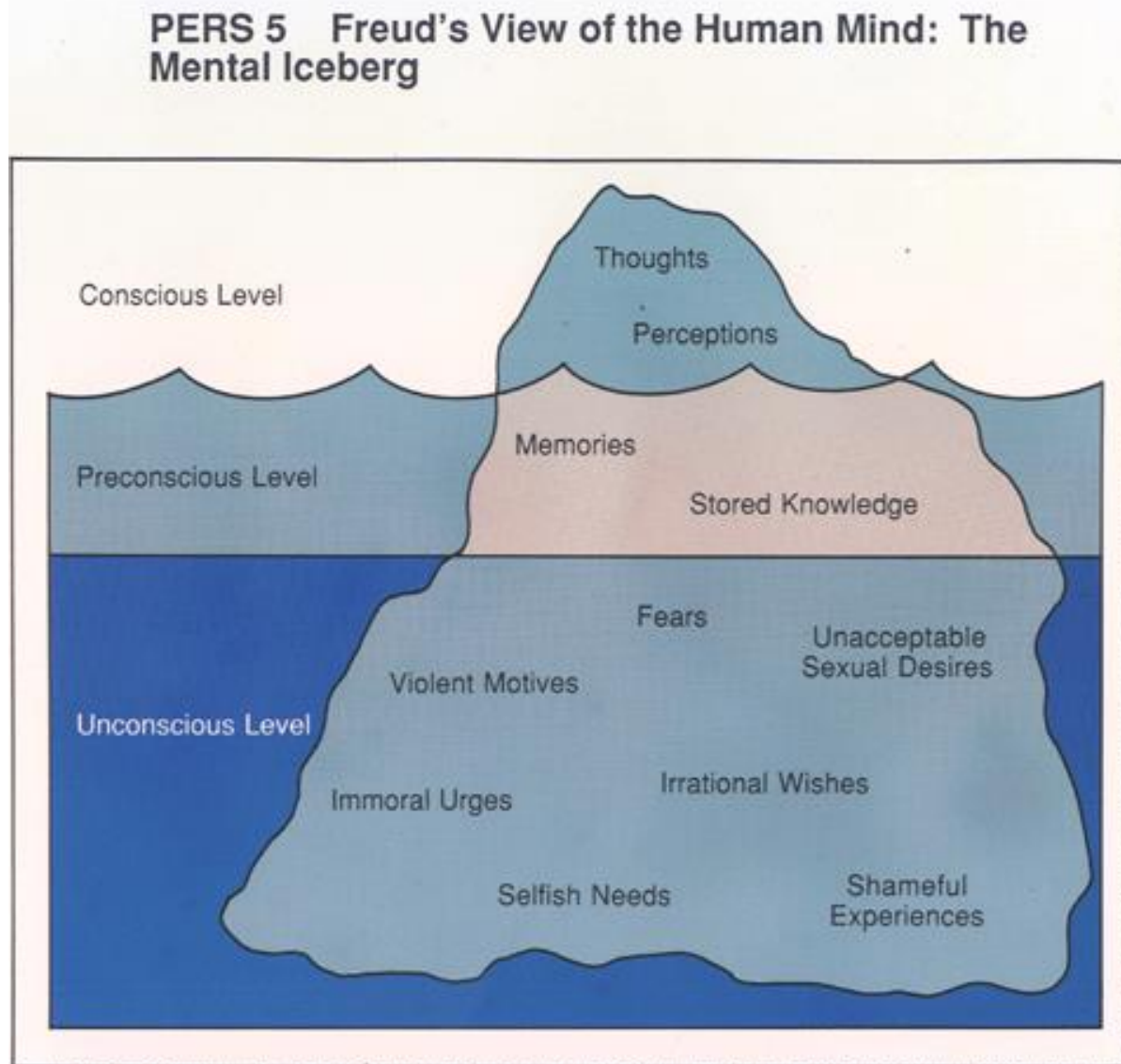
Zdroj: <https://businesspedia.in/stress-definition-model-level-potential-stressors/>

Vědomí a nevědomí

- Vědomí - opak bezvědomí
- Opakem vědomí je i nevědomí
- Vědomí je selektivní

Nevědomí

- Vědomí
- Předvědomí
- Nevědomí

Zdroj: <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/freud.htm>

Jung a Freud

- Freud o 12 let starší
- 1913 – rozkol
- Sexualita, kolektivní nevědomí...

Sny

- 1900 – Výklad snů
- Sny = zdroj informací z nevědomí
- Vyjádření nevědomých emocí
- Jung - zdroj moudrosti

Pozornost

- Pozornost – zaměřené vědomí
- Druhy pozornosti:
 1. Bezděčná (pasivní)
 2. Záměrná (aktivní)
- Hl. vlastnosti pozornosti: vytrvalost a rozsah
- Stimulátory: přirozené (např. rozcvička) X umělé (kofein atp.)
- Porucha pozornosti ADD a ADHD

Vnímání

- Percepce
- Nástroj k poznávání světa
- Poznávací (kognitivní) schopnost
- Proces aktivní a výběrový
- Vnímání X čití
- Vjem X počitek

Jak vnímáme?

- Vnímáme prostřednictvím smyslů
- Proces vnímání:
 1. fáze: ***Perceptivní smyslové vnímání***
 2. fáze: ***Kognitivní vnímání***

Jak vnímáme

- Fenomenální svět
- Vnímáme jen to, na co jsou uzpůsobeny naše receptory.
- Svět však má více kvalit, které si nejsme schopni uvědomovat (svět je tichý a nebarevný).

Gestalt (tvarová) psychologie

- Studium vnímání - Max Wertheimer

- **Gestalt zákony:**

Zákon figury a pozadí

Zákon časové blízkosti

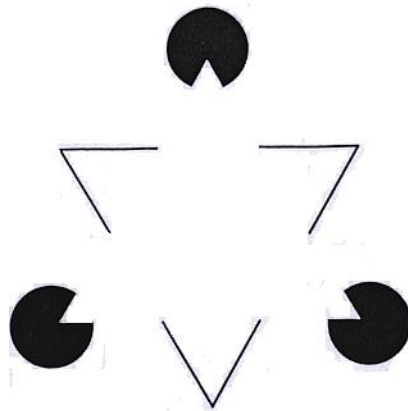
Zákon generalizace

Zákon dobrého tvaru

Zákon uzavřenosti

Zákon zkušenosti

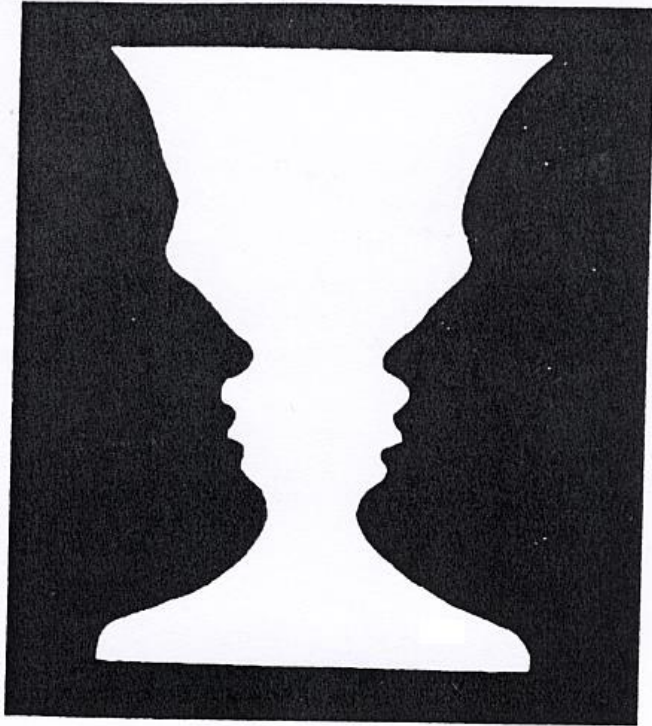
Zákon dobrého tvaru

Zdroj:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Gestaltismus#/media/Soubor:Kanizsa_triangle.svg

Zákon figury a pozadí

Rubinův pohár

Zdroj:

<http://ografologii.blogspot.com/2010/09/gestalt-psychologie.html>

Zdroj: <http://carovno.sk/jak-clovek-vnima/>

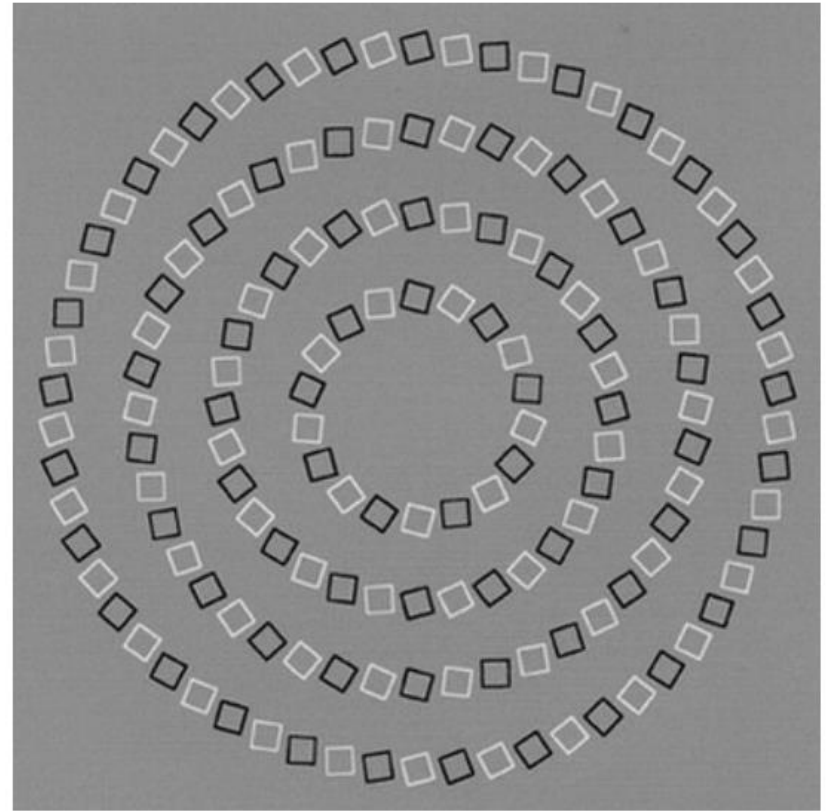
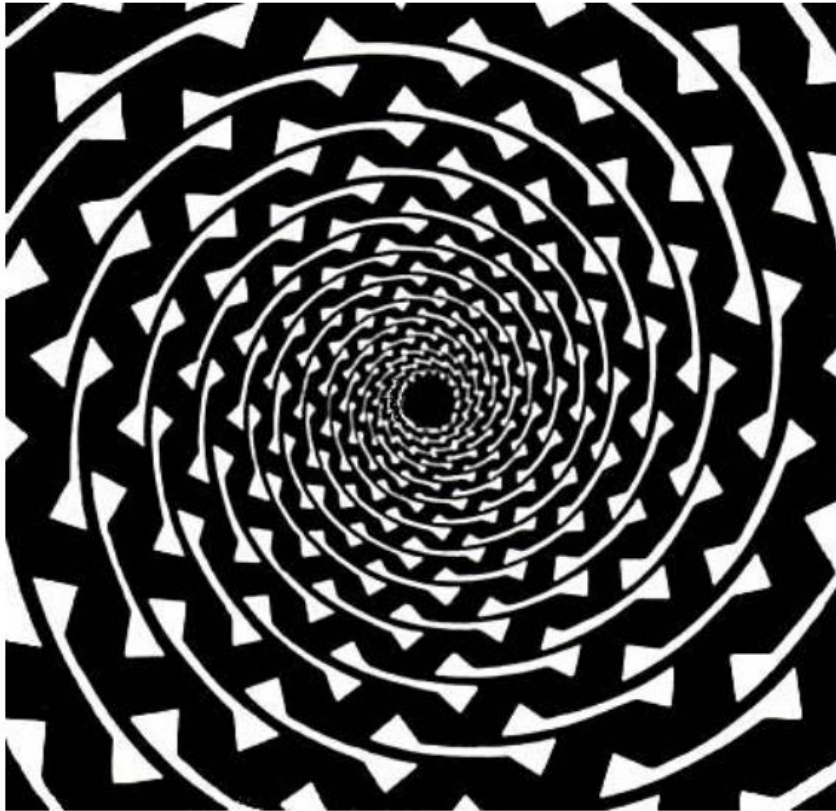
Zákon zkušenosti

Zdroj:

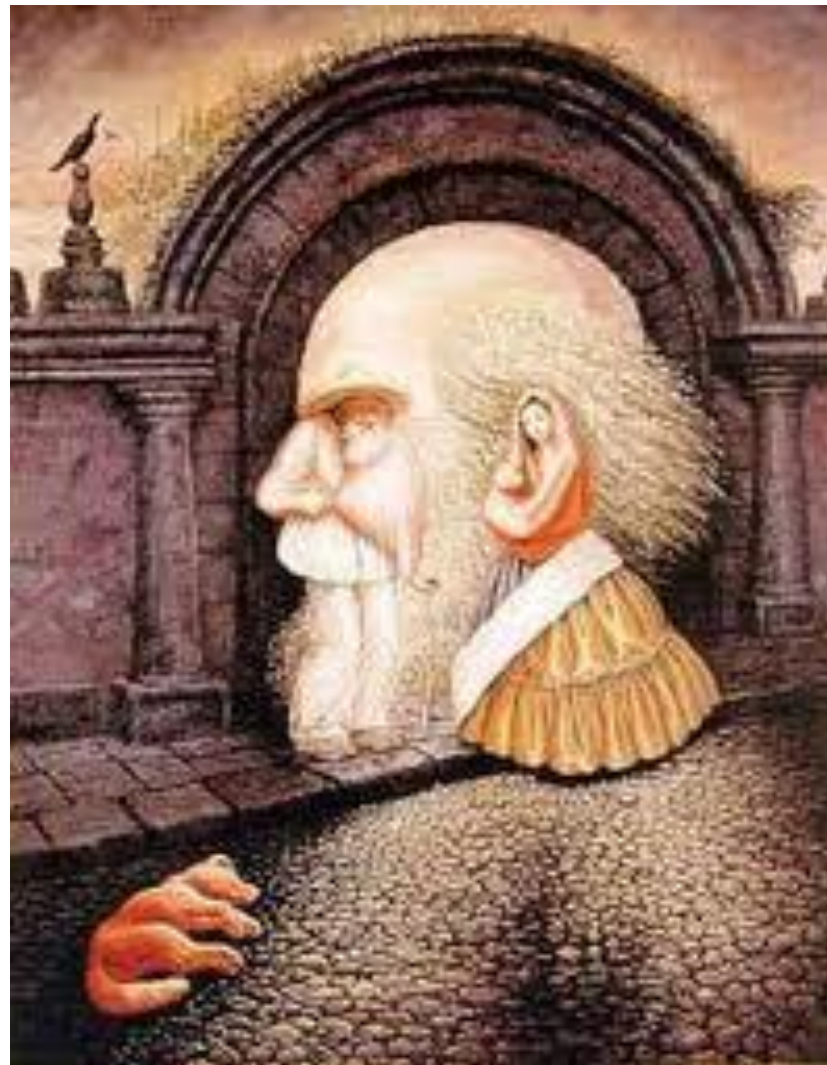
https://cs.wikipedia.org/wiki/Gestaltismus#/media/Soubor:Kanizsa_triangle.svg

Smyslové klamy

Zdroj: <http://3c.upol.cz/index.php/co-delame/souteze?id=421>

Smyslové klamy

Zdroj: <https://monoceros.physics.muni.cz/~petos/c7665/index.html>

Poruchy vnímání

Nepatologické:

- Oční klamy
- Purkyňovy paobrazy
- Pareidolie
- Synestezie

Patologické:

- iluze
- halucinace

Emoce

- Úzce souvisí s temperamentem
- Emoce jsou subjektivní a objevují se v polaritách
- Libé - radost, spokojenost
- Nelibé – smutek, strach, úzkost
- Někdy jsou smíšené

Emoce

- Prožitek příjemna a nepříjemna je relativní
- Rozdělení citů dle jejich délky a intenzity: afekt, nálada, citový vztah
- Emoce prožíváme i tělesně: hejblo mu to žlučí, sevřelo se mu hrdlo...
- Afektivní poruchy – deprese a bipolární afektivní porucha

Motivace

- Snaha zodpovědět na veškerá "proč" lidského chování
- Motiv je osobní příčina chování
- Cílem motivovaného chování je uspokojení potřeby
- Některé jsou i protikladné (kouřit X nekouřit)

Humanistická psychologie

- Fromm, Allport, Maslow

1) potřeby biologické

2) psychické a sociální potřeby

- Peak experiences

- Potřeba transcendence

Zdroj:

<https://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace/>

Motivace

- Aspirační úroveň
- **Vnější pobídky ovlivňující motivaci k učení:**
novost, uspokojení, úspěch v činnosti, sociální hodnocení, souvislost nového předmětu s předchozími činnostmi, souvislost činnosti s životními perspektivami
- Potřeba úspěchu a potřeba vyhnout se neúspěchu

Druhy učení

- Habituaace a senzitzace
- Záměrné a mimovolní
- Imprinting
- Pokus omyl
- Vhledem – aha moment
- **PODMIŇOVÁNÍ:**
- Klasické podmiňování - I. P. Pavlov
- Operantní podmiňování - B. F. Skinner

Druhy učení

- Učení poznatkům – verbální či pojmové
- Učení řešením problémů
- Senzomotorické
- Sociální učení - nápodobou
- <https://www.youtube.com/watch?v=hHHdovKHDNU>

Učení

- Získávání zkušeností a utváření jedince v průběhu jeho života
- Výsledkem učení mohou být: dovednosti, vědomosti, návyky, postoje, ale i změna psychických vlastností
- Paměť je předpokladem učení
- Učení je širší pojem než vyučování

Paměť

- Předpokladem učení je paměť
- Paměť je schopnost vštípit, uchovat a vybavovat si informace

DRUHY:

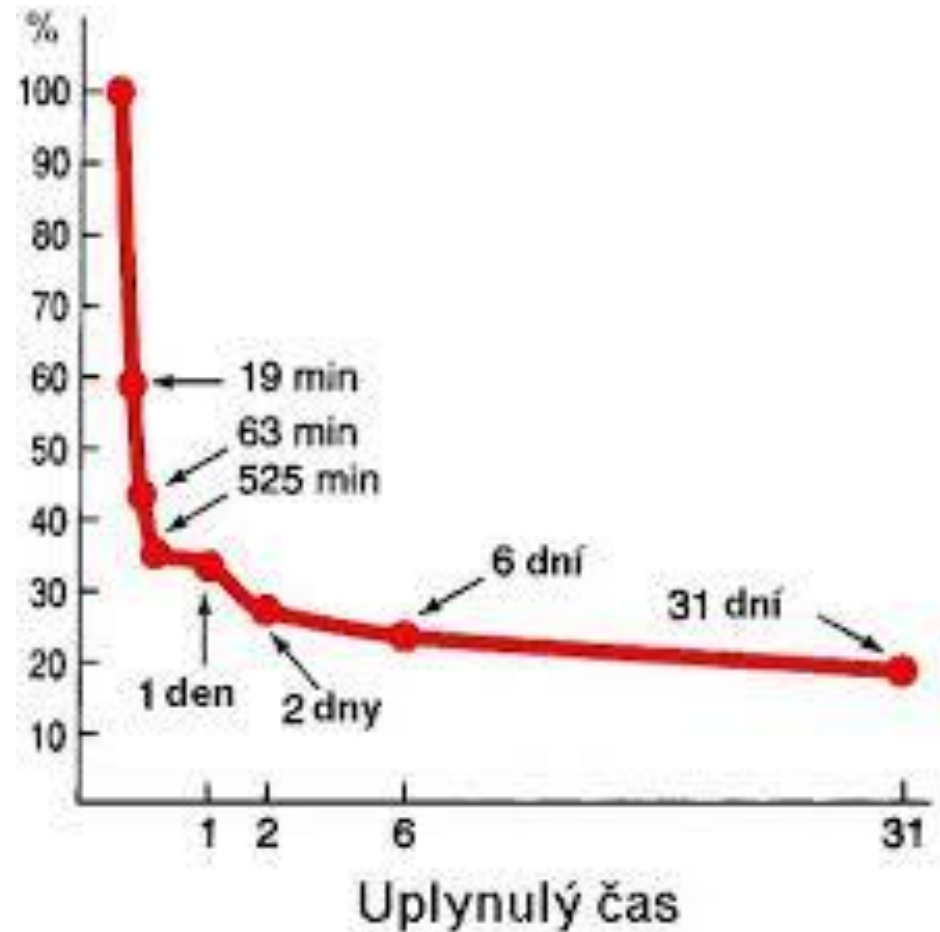
- Krátkodobá (7 plus minus 2 prvků) a dlouhodobá
- Senzorická
- Senzomotorická
- Verbální a neverbální
- Epizodická
- Mechanická a logická

Paměť je selektivní

- Subjektivně důležité
- Ebbinghaus H.
- Principem ekonomie
- Lépe si zapamatujeme to, co je spojené s emocemi
- Mnemotechnické pomůcky
- Schopnost zapamatování ovlivňují vnitřní podmínky (motivace, únava) a vnější podmínky (hluk, povaha zapamatovávané látky).

Paměť

- Chyby v paměti: distorze...
- Poruchy paměti: vštípení, výbavnost, amnézie...
- Ebbinghausova křivka zapomínání
- Opakování
- Zapomínání je užitečná funkce

Zdroj: <https://zpameti.cz/pamet/>

Intelligence

- Rozumové schopnosti
- Schopnost „číst mezi řádky“ (inter-legere)
- Schopnost použít dosavadní zkušenosti k řešení problémů
- Schopnost získávat a účelně využívat informace
- Všeobecná duchovní schopnost přizpůsobit se
- Členitá a zároveň globální schopnost

Druhy inteligence

1. Percepčně analytické schopnosti
2. Prostorová představivost
3. Verbální inteligence
4. Matematická inteligence
5. Intrapersonální inteligence
6. Sociální inteligence

Emoční inteligence -EQ

- Sebedůvěra
- Motivace
- Vytrvalost, rozhodnost
- Kontrola impulzů
- Empatie
- Naděje nebo optimismus
- Odpovědnost

Další druhy inteligence

- Verbální a neverbální
- Praktickou a teoretickou (abstraktní)
- Hudební
- Senzomotorická
- Ekologická
- Spirituální

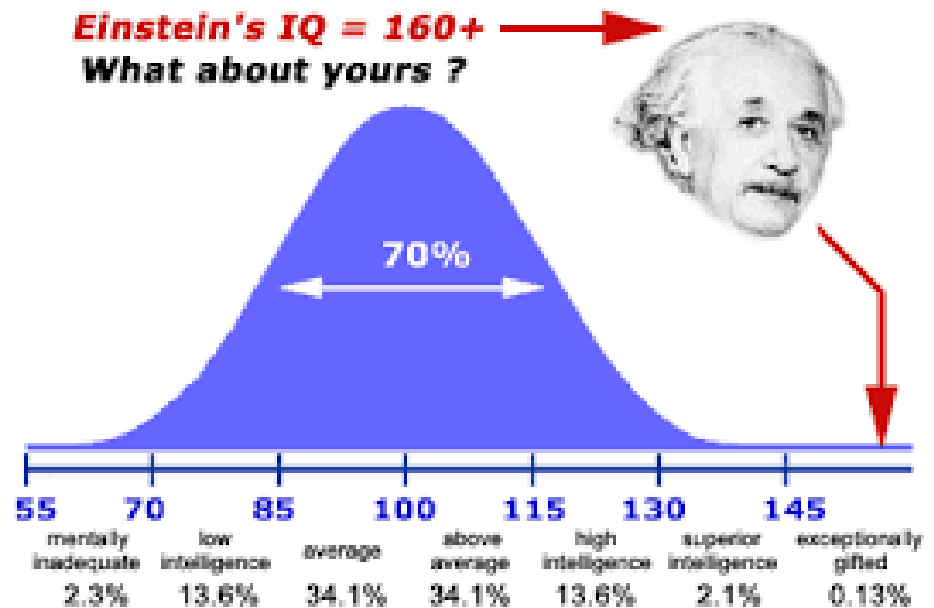

Zdroj:

<https://deti.mensa.cz/index.php?pg=home--aktualni-deni&aid=260>

IQ

- Binet A.
- IQ je inteligenční kvocient
- IQ 100 - intelekt v průměru
- IQ pod 70 mentální retardace

Zdroj:

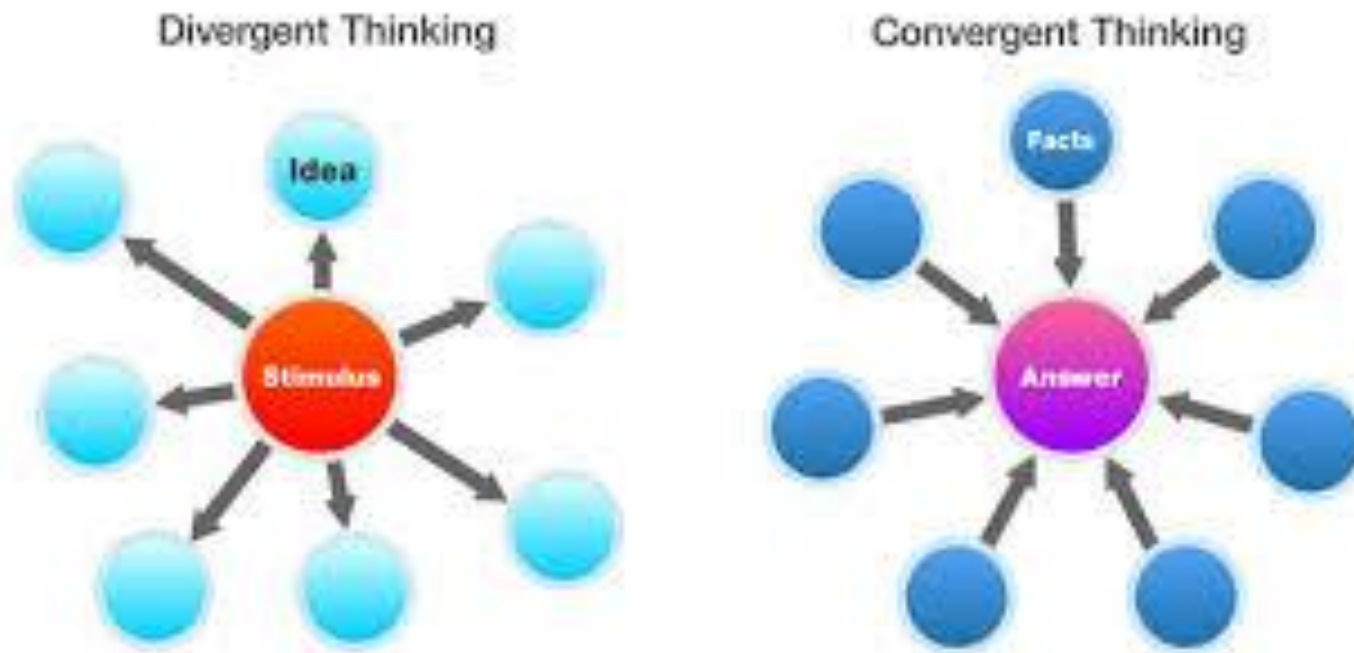
<https://www.deccanchronicle.com/140314/lifestyle-offbeat/article/four-year-old-uk-boy-has-same-iq-albert-einstein>

Intelligence

- Korelace mezi skóry IQ a školním prospěchem
- Na ZŠ větší, na VŠ menší
- Každý člověk má rozdílnou strukturu dílčích schopností
- Fluidní a krystalická intelligence

TVOŘIVOST, KREATIVITA

- Činnost, jejímž výsledkem je něco nového
- Jak souvisí tvořivost s inteligencí?
- Konvergentní a divergentní myšlení

Myšlení

- Myšlení je zprostředkovaný a zobecňující, abstrahující způsob poznávání podstatných, obecných vlastností předmětů a jevů na základě pochopení jejich základních vztahů a souvislostí.
- **Myšlenkové operace:** analýza, syntéza, dedukce, indukce, komparace, generalizace, analogie, abstrakce a konkrétnizace.
- **Druhy:** konvergenční, divergenční, analytické, syntetické, intuitivní, pojmové, abstraktní, názorné aj.

Řeč

- Prostředek přenosu významu – je nástrojem myšlení
- **Druhy:** mluvená, vnitřní, psaná, těla, znaková
- Hlavní funkcí řeči je komunikace, která probíhá v jazyce společném pro určité společenství (jazyk je kulturně specifický systém strukturování zkušenosti)
- Poruchy: patlavost, koktavost, breptavost, mutismus

Vůle

- Schopnost rozhodování určuje úroveň volných vlastností (vůle či exekutivní schopnosti)
- Vůle určuje schopnost sebekontroly
- Krajnosti: nerozhodnost X impulzivita
- Pasivní a aktivní vůle
- Máme svobodnou vůli?

Poruchy učení a chování

- dysgrafie
- dysortografie
- dyskalkulie
- dyslexie

Nesouvisí s inteligencí.

- ADHD - projevuje se poruchou pozornosti, impulzivitou a hyperaktivitou
- EEG-biofeedback

Psychohygiiena

- Učení je psychicky náročné
- Potřebujeme někoho, s kým může obtížné pedagogické situace rozebrat (supervize)
- **Burnout syndrom**
- Odreagování, ventilace, katarze...